

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ & ΠΑΛΙΝΝΟΣΤΟΥΝΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ

Η Πράξη "Εκπαίδευση Αλλοδαπών & Παλιννοστούντων Μαθητών" υλοποιείται μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση" και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους

Δράση: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας
Υποδράση: Ενδοσχολική Επιμόρφωση, Επιστ.υπεύθυνη: Μαρία Λιακοπούλου

Σχέσεις συνομηλίκων στη σύγχρονη πολυπολιτισμική τάξη: η Κοινωνιομετρία στην υπηρεσία της Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής

**20 Φεβρουαρίου, 6 & 13 Μαρτίου 2014
(14.00-18.00)**

**1^ο Δημοτικό Σχολείο Ν. Μουδανιών
& Δημοτικό Σχολείο Ποτίδαιας
(28ης Οκτωβρίου 27, Ν. Μουδανιά)**

Σχέσεις συνομηλίκων στη σύγχρονη πολυπολιτισμική τάξη: η Κοινωνιομετρία στην υπηρεσία της Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής

Κωνσταντίνος Μπίκος, Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Α.Π.Θ.
bikos@edlit.auth.gr

Οι αλλαγές στις συνθήκες ζωής των σύγχρονων μαθητών υπαγορεύουν και μία μετατόπιση του κέντρου βάρους της αποστολής του σύγχρονου σχολείου. Το σχολείο σήμερα φαίνεται να χάνει έδαφος στο πεδίο της ενημέρωσης και του εμπλουτισμού των γνώσεων, διότι στην κοινωνία της γνώσης και των πληροφοριών αποτελεί πλέον μία πηγή γνώσης ανάμεσα σε διάφορες άλλες, ίσως και ανταγωνιστικές. Ταυτόχρονα όμως φαίνεται να κερδίζει σε αξία η κοινωνικοποιητική και κοινωνικοπαιδαγωγική του αποστολή. Δε θεωρείται πλέον ένας απλός πληροφοριοδότης που εξοπλίζει με γνώσεις τους μαθητές του αλλά εξίσου σημαντική κρίνεται και η κοινωνική του αποστολή. Αυτή η αποστολή πραγματώνεται, όταν επιτευχθούν δύο στόχοι: ο πρώτος σχετίζεται με τη βοήθεια που θα παράσχει στους μαθητές του, ώστε να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες, απαραίτητες για τη μελλοντική ομαλή ένταξή τους στην κοινωνία. Ο δεύτερος αναφέρεται στους παιδαγωγικούς χειρισμούς από την πλευρά των εκπαιδευτικών, ώστε οι μαθητές να ζήσουν σε ένα «υγιές» από άποψη κοινωνικών σχέσεων σχολείο.

Οι εξελίξεις που προαναφέρθηκαν αλλά και οι σύγχρονες ανάγκες που δημιουργεί η πολυπολιτισμική σύνθεση της σχολικής τάξης έχουν επιπτώσεις και στις λειτουργίες που επιτελεί ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Φαίνεται δηλαδή ότι μία από τις σημαντικότερες προσδοκίες για αυτόν τον ρόλο είναι η συμβολή του στη βελτίωση των ανθρωπίνων σχέσεων. Το να φροντίζει ο εκπαιδευτικός για την όσο το δυνατόν καλύτερη επικοινωνία και σχέση του ιδίου με τους μαθητές του είναι σημαντική προϋπόθεση. Συμπληρώνεται όμως και ολοκληρώνεται από την ανάλογη φροντίδα και το ενδιαφέρον του για τη βελτίωση των σχέσεων και μεταξύ των συμμαθητών της ομάδας της σχολικής τάξης. Η επαφή και η γνωριμία του δηλαδή με τους μαθητές του να συμβάλλει στις καλύτερες σχέσεις όχι μόνο μεταξύ του εκπαιδευτικού και των μαθητών του αλλά και στη βελτίωση του κλίματος γενικά της ομάδας της τάξης. Αυτό βέβαια έχει με τη σειρά του ως προϋπόθεση την ένταξη του εκπαιδευτικού στην ομάδα της σχολικής τάξης, εννοείται βέβαια με έναν ρόλο ηγετικό που μοιάζει με αυτόν του προπονητή για τις αθλητικές ή του εμπυχωτή για άλλες ομάδες δραστηριοτήτων.

Η ευαισθητοποίηση και δραστηριοποίηση του εκπαιδευτικού προς αυτήν την κατεύθυνση στηρίζεται εκτός των άλλων και σε επιστημονικά τεκμηριωμένα ευρήματα της κοινωνικής ψυχολογίας και της ψυχολογίας της εργασίας. Παντού όπου ζουν και εργάζονται άνθρωποι σε ομάδες εμφανίζονται συγκεκριμένες επιδράσεις της ομάδας, οι οποίες επηρεάζουν την απόδοση και τη συμπεριφορά των μελών τους. Αυτές οι επιδράσεις της ομαδικής ζωής γίνονται συνήθως δύσκολα αντιληπτές, διότι είναι συναισθηματικού χαρακτήρα. Κατ' αναλογία και οι κοινωνικές σχέσεις μέσα στην τάξη επηρεάζουν το κατά πόσο νοιώθουν ευχαρίστηση οι μαθητές που βρίσκονται στο περιβάλλον της. Η

ικανοποίηση από τη συμμετοχή τους στην ομάδα συνομηλίκων που απαρτίζει η συγκεκριμένη τάξη έχει άμεση επίδραση στην απόδοσή τους αλλά και γενικότερα στην ψυχική τους ισορροπία. Ο βαθμός ικανοποίησης από τη συμμετοχή σε μία ομάδα οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αίσθηση που έχουν τα μέλη της ότι ικανοποιούνται βασικές ψυχοσυναισθηματικές ανάγκες τους και ότι απολαμβάνουν την αποδοχή από τα άλλα μέλη της.

Βιβλιογραφία

- Αζίζι – Καλαντζή, Α., Ζώνιου – Σιδέρη, Α. & Βλάχου, Α. (1998): *Προκαταλήψεις και στερεότυπα, δημιουργία και αντιμετώπιση*. Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης
- Αναγνωστοπούλου, Μ. (2005): *Οι διαπροσωπικές σχέσεις εκπαιδευτικών και μαθητών στη σχολική τάξη*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Αυγητίδου, Σ. (1997): *Οι Κοινωνικές σχέσεις και η παιδική φιλία στην προσχολική ηλικία*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη
- Γεωργογιάννης, Π. (1997): *Θέματα Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Gutenberg
- Γκότοβος, Α. (1996): *Ρατσισμός: κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ – Γ.Γ. Λαϊκής Επιμόρφωσης
- Δαμανάκης, Μ. (2000): *Η εκπαίδευση των παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στην Ελλάδα: Διαπολιτισμική προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg
- Διαμαντίδου, Κ., Φρόση, Λ. & Πατέλη Ο. (2004): Πολιτισμική ποικιλομορφία στην τάξη: ανάγκες και προσδοκίες μαθητών. Στο: Δ. Σακκά & Α. Ψάλτη (Επιμ.), *Πολιτισμική ποικιλομορφία στο σχολείο: ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Πρακτικά ημερίδας*. Αλεξανδρούπολη: Υπουργείο Παιδείας και Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 85-94
- Δόικου-Αυλίδου, Μ. (2006): Ψυχοκοινωνική στήριξη παλιννοστούντων και αλλοδαπών μαθητών στο χώρο του σχολείου: εφαρμογή ενός πιλοτικού προγράμματος παρέμβασης. *Παιδί και Έφηβος*, 8, 2, 54-74
- Ζησιμοπούλου, Α. & Κουτρούμπα, Κ. (2005): Η συνύπαρξη Ελλήνων και αλλοδαπών μαθητών στη σχολική πολυπολιτισμική πραγματικότητα: Εμπειρική έρευνα. Στο: Δ.Χ. Χατζηδήμου. & Χ. Βιτσιλάκη (Επιμ.), *Το σχολείο στην κοινωνία της πληροφορίας και της πολυπολιτισμικότητας. Πρακτικά ΙΑ' Διεθνούς Συνεδρίου*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 857-864.
- Κελεσιδης, Γ. (2004): Πολιτισμική ποικιλομορφία και η εικόνα του «Άλλου» στην ελληνική κοινωνία και το εκπαιδευτικό μας σύστημα. Στο Δ. Σακκά & Α. Ψάλτη (Επιμ.), *Πολιτισμική ποικιλομορφία στο σχολείο: ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Πρακτικά ημερίδας*. Αλεξανδρούπολη: Υπουργείο Παιδείας και Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 17-34
- Κογκούλης, Ι. (1994): *Η Σχολική Τάξη ως Κοινωνική Ομάδα και η Συνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη

- Κολαίτης, Γ. (2005): Ψυχοκοινωνική υγεία παιδιών παλιννοστούντων από την πρώτη Σοβιετική Ένωση. Στο: Α. Παπαστυλιανού (Επιμ.), *Διαπολιτισμικές διαδρομές: Παλιννόστηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 195-214
- Κουϊμτζή, Ε., Σακκά, Β. & Παπαντή Β. (2004): Πολιτισμική ποικιλομορφία στην τάξη: Απόψεις και πεποιθήσεις παιδιών για τον «άλλο». Στο Δ. Σακκά & Α. Ψάλτη (Επιμ.), *Πολιτισμική ποικιλομορφία στο σχολείο: Ο ρόλος του εκπαιδευτικού. Πρακτικά ημερίδας*. Αλεξανδρούπολη: Υπουργείο Παιδείας και Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, 56-76
- Cummins, J., (1999): *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με σκοπό την Ενδυνάμωση σε μία Κοινωνία της Ετερότητας*. (Μετ.: Σ. Αργύρη). Αθήνα: Gutenberg
- Μαδιανός, Μ. (2005). Μετανάστευση και παλιννόστηση: Ένα συνεχές πρόκλησης ψυχικών διαταραχών; Στο: Α. Παπαστυλιανού (Επιμ.), *Διαπολιτισμικές διαδρομές: Παλιννόστηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 127-139.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000): Η σχολική τάξη. Αθήνα: Co Η. Ματσαγγούρας
- Μόττη-Στεφανίδη, Φ. (2005): Προστατευτικοί παράγοντες και παράγοντες επικινδυνότητας. Στο: Α. Παπαστυλιανού (Επιμ.), *Διαπολιτισμικές διαδρομές: Παλιννόστηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 167-193
- Μόττη-Στεφανίδη, Φ., Παπαθανασίου, Α-Χ. & Λαρδούτσου Σ. (2004). Διαταρακτική και επιθετική συμπεριφορά. Στο: Α. Καλαντζή - Αζίζι & Μ. Ζαφειροπούλου, (Επιμ.), *Προσαρμογή στο σχολείο. Πρόληψη και αντιμετώπιση δυσκολιών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 255-286
- Μπίκος, Κ. (1990): *Βελτίωση των Κοινωνικών Σχέσεων στη Σχολική Τάξη*. 1^η έκδ. Αθήνα: Βιβλιοεκδοτική Αναστασάκη
- Μπίκος, Κ. (2011): *Κοινωνικές σχέσεις και Αλληλεπίδραση στη σχολική τάξη*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός
- Μπιλανάκης, Ν. (2005): Παλιννόστηση Ελλήνων και ψυχική υγεία. Στο: Α. Παπαστυλιανού (Επιμ.), *Διαπολιτισμικές διαδρομές: Παλιννόστηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 141-166
- Μπόμπας, Λ. (1997): Διερευνώντας πτυχές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα: η περίπτωση των αλλοδαπών μαθητών. Στο Μ. Ι. Βάμβουκας & Α. Γ. Χουρδάκης (Επιμ.), *Παιδαγωγική Επιστήμη στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Τάσεις και Προοπτικές. Πρακτικά Ζ' Διεθνούς Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 397-408
- Νικολάου, Γ. (2000): *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο. Από την ομοιογένεια στην πολυπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παλαιολόγου, Ν. (2005): Διαπολιτισμική ετοιμότητα και διαπολιτισμική ικανότητα: Νέες διαστάσεις στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών. Στο: Α. Κυρίδης & Α. Αντρέου (Επιμ.), *Όψεις της ετερότητας*. Αθήνα: Gutenberg, 233-250
- Παλαιολόγου, Ν. & Ευαγγέλου Ο.(2003). *Διαπολιτισμική παιδαγωγική: εκπαιδευτικές, διδακτικές και ψυχολογικές προσεγγίσεις*. Αθήνα: Ατραπός

- Στραβάκου, Π. & Χατζηδήμου Κ. (2005). Σχολική επίδοση Ελλήνων, αλλοδαπών και παλιννοστούντων μαθητών/τριών δημοτικού σχολείου: μια μελέτη περίπτωσης. Στο: Δ. Χ. Χατζηδήμου & Χ. Βιτσιλάκη (Επιμ.), *Το σχολείο στην κοινωνία της πληροφορίας και της πολυπολιτισμικότητας. Πρακτικά ΙΑ' Διεθνούς Συνεδρίου*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, 865-873
- Tajfel, H. (1990): Κοινωνικά στερεότυπα και κοινωνικές ομάδες. Στο Σ. Παπαστάμου (επιμ.): *Διομαδικές Σχέσεις*, Αθήνα: Οδυσσεάς, 113-140
- Τσιούμης, Κ., Μπίκος, Κ. & Γρηγοριάδης, Αθ. (2003): Κοινωνικές σχέσεις σε πολυπολιτισμικές τάξεις νηπιαγωγείου. Στο: Α. Παπάς et al.(Επιμ.), *Ελληνική Παιδαγωγική και Εκπαιδευτική Έρευνα*. Τόμος Β'. Αθήνα: Ατραπός, 864-885
- Χατζηχρήστου, Χ., Γιαβρίμης, Π. & Λαμπροπούλου Α. (2005). Γηγενείς και αλλοδαποί μαθητές στο ελληνικό σχολείο: Ενδοπροσωπικές διαστάσεις και στρατηγικές αντιμετώπισης αγχογόνων καταστάσεων. Στο: Α. Παπαστυλιανού (Επιμ.), *Διαπολιτισμικές διαδρομές: Παλιννόστηση και ψυχοκοινωνική προσαρμογή*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 215-245

Ξενόγλωσση

- Duncan, M.K. & Cohen, R. (1999): Liking within the peer group as a function of children's sociometric status and sex. *Child Study Journal*, Vol. 25(4), 265-288
- Hartup, W. (1987): Relationships and their significance in cognitive development. In: R. Hinde et al. (Eds.), *Social Relationships and Cognitive Development*. Oxford: Clarendon Press, 66 – 82
- Hunter, L. & Elias, M. (1999): Interracial friendships, multicultural sensitivity and social competence. *Journal of Applied Developmental Psychology*, Vol. 20, 551-573
- Johnson, J. & Ironsmith, M., (1994): Assessing children's sociometric status: Issues and the application of social network analysis. *Journal of Group Psychotherapy, Psychodrama & Sociometry*, Vol. 47(1), 36-49
- Sherman, L. (1998): *Sociometry in the Classroom. How to do it*. In: <http://www.muohio.edu/~edpewis/socio>
- Wright, C. (1995): Ethnic relations in the primary classroom. In: S. Tomlinson & M. Craft (Eds.), *Ethnic Relations and Schooling. Policy and Practice in the 1990s*. London : The Athlone Press